

Snelle behandeling wetsvoorstel Energiewet in Tweede Kamer essentieel

Rondetafelgesprek Energiewet in de Tweede Kamer, woensdag 27 maart 2024

Het wetsvoorstel voor de Energiewet is een noodzakelijke aanpassing van de wet- en regelgeving voor energie aan de actuele ontwikkelingen. De huidige Elektriciteitswet en Gaswet zijn dringend aan een modernisering toe; de oorspronkelijke opzet dateert uit 1998. Deze nieuwe wet vormt de basis voor een groot aantal noodzakelijke veranderingen van het energiesysteem. Hoe gaan we bijvoorbeeld om met energieproductie als er een wisselvallig aanbod is van zon en wind, met elektrificatie bij vervoer, verwarming en in de industrie, en met een consument die actief wil zijn, bijvoorbeeld met (lokale) energiegemeenschappen. Ook moet Europese regelgeving uit het Clean Energy Package nog worden ingevoerd. Zonder de Energiewet worden al deze nieuwe ontwikkelingen geblokkeerd of verder vertraagd.

Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat heeft stakeholders intensief betrokken bij de totstandkoming van de Energiewet. Daardoor ligt er al een solide wetsvoorstel. In principe is er hoofdzakelijk sprake van ‘technische wetgeving’: het overzetten van de Elektriciteits- en Gaswet en het implementeren van de Europese Richtlijn voor de elektriciteitsmarkt (Clean Energy Package). Een snelle behandeling van dit wetsvoorstel voor de Energiewet in Tweede Kamer is daarmee heel goed mogelijk.

Een snelle behandeling van de Energiewet is essentieel voor zowel de voortgang van de energietransitie, als het robuuster maken van de energiemarkt in het algemeen en het energiesysteem in het bijzonder. Het maakt het voor gebruikers mogelijk om hun energiekosten beter te beïnvloeden en een optimum te vinden voor hun individuele situatie. Hiervoor is het noodzakelijk dat flexibiliteit waarde krijgt zodat vraagsturing en opslag daaraan een bijdrage kunnen leveren.

Zo gaan we afscheid nemen van de generieke verbruiksprofielen (voor iedereen met een slimme meter) en stappen we over op ‘slimme meter allocatie’: het werkelijke verbruik in een kwartier/uur gaat dan veel directer een rol spelen. Leveranciers kunnen dan makkelijker voor meerdere periodes per dag verschillende prijzen aanbieden. Dat zal dan geen dag/nacht meer zijn, maar een andere verdeling afhankelijk van de prijsvorming op de energiemarkt en de inkoopstrategie van de betreffende leverancier.

Er is een wettelijke basis nodig om standaard al die data te laten verwerken door de netbeheerder. De Energiewet regelt dit zorgvuldig. Ook kunnen gebruikers straks toestemming geven dat energiedata voor andere producten en diensten kunnen worden gebruikt, waarmee verduurzaming gericht kan plaatsvinden en energieverbruik en kosten direct te volgen zijn.

Nog even wachten met meer ingewikkelde aanpassingen

Het is goed mogelijk dat er bij de wetsbehandeling nog behoefte is om een aantal wijzigingen aan te brengen. Waar dit eenvoudig mogelijk is, hoeft dit geen probleem te zijn voor het tijdig afronden van het wetstraject.

Waar het meer ingewikkelde onderwerpen betreft, zoals energiedelen en het alsnog evenwichtig afbouwen van salderen, pleit Energie-Nederland ervoor dit bij de wetsbehandeling van de implementatie van het onlangs vastgestelde Europese Electricity Market Design en Decarbonisation package mee te nemen. Deze volgen direct op de Energiewet waardoor er voldoende tijd is om deze onderwerpen wetstechnisch goed uit te werken en zodoende ongelukken te voorkomen met haastig opgestelde amendementen.

Energie-Nederland heeft op enkele onderwerpen een aantal aandachtspunten.

Aandachtspunten

- **Kosten neerleggen bij de veroorzaker**

Het verbreden van de mogelijkheden voor afnemers om actief te zijn op de energiemarkt, de actieve afnemer, brengt naast de voordelen ook kosten met zich mee. Energie-Nederland is voorstander om deze kosten bij de veroorzaker in rekening te kunnen brengen. Hiermee wordt voorkomen dat afnemers die ervoor kiezen niet - of vanwege omstandigheden niet de mogelijkheden hebben - actief te zijn, gedwongen worden om aan deze kosten bij te dragen. Dit probleem zal steeds groter worden naar mate de groep actieve afnemers groter wordt en daarom is het belangrijk om dit nu al te voorkomen en goed te regelen. Belangrijke voorbeelden hiervan zijn: het apart onderbrengen van teruglevering, vraagsturing en de mogelijkheid voor meerdere marktpartijen achter een aansluiting.

- **Meer producten en diensten in de energiemarkt**

Met de Energiewet, mede als uitvloeisel van de implementatie van de Elektriciteitsrichtlijn, krijgen afnemers meer mogelijkheden om actief te zijn op de energiemarkt. Hiermee kunnen voor meerdere producten en diensten verschillende overeenkomsten worden afgesloten met meerdere spelers in de markt, onder andere voor levering, teruglevering, peer-to-peer handel en vraagrespons.

Hoewel dit voor (actieve) afnemers tot meer informatie en meer keuze leidt, is het belangrijk dat aanbieders van deze producten en diensten zich vrijelijk van elkaar kunnen onderscheiden. Het leidt tot innovatie en de beste aanbiedingen en de mogelijkheid de aanbieder te kiezen die het beste aansluit bij de specifieke wensen van afnemers en invoeders. De suggestie om dit aanbod te standaardiseren wijst Energie-Nederland met klem af. Een dergelijke simplificatie beperkt gebruikers om optimaal van de energiemarkt gebruik te maken en houdt bijvoorbeeld onvoldoende rekening met veranderende marktomstandigheden.

Het is daarbij wel belangrijk dat afnemers voldoende geïnformeerd zijn en over de juiste kennis beschikken om deze keuze te maken. Naast dat dit een verantwoordelijkheid is van de aanbieders van deze diensten, is hiervoor ook een rol weggelegd voor de overheid en de toezichthouder (bijvoorbeeld via ConsuWijzer).

- **Eerlijke energievergelijking voor de consument**

De Energiewet (artikel 2.66) biedt consumenten en kleinere, zogenaamde micro-ondernemers, toegang tot een of meerdere vergelijkingsinstrumenten waarbij aanbiedingen van meerdere energieleveranciers worden vergeleken. Voor een juiste vergelijking kunnen via AMvB eisen worden gesteld die de vergelijking en daarmee de kwaliteit van de geboden informatie voor consumenten ten goede komt. Energie-Nederland pleit er voor - in het belang van de consument en een goed werkende markt - dat via AMvB ook daadwerkelijk de juiste eisen worden gesteld aan alle partijen die vergelijkingsinstrumenten hanteren. Het gaat dan bijvoorbeeld om transparantie-eisen, het verdienmodel achter het vergelijkingsinstrument en in hoeverre de vergelijking volledig is. Deze waarborgen bij vergelijkingsinstrumenten moeten altijd gelden.

- **Energiedelen (anders dan via de peer-to-peer handelaar)**

Zoals aangegeven behoeft het voorgestelde energiedelen uit het Electricity Market Design een zeer zorgvuldige uitwerking om te voorkomen dat dit leidt tot hogere kosten in het energiesysteem. Dit alles leidt tot aanzienlijke kosten in de energiesector die uiteindelijk ook weer (deels) bij huishoudens terecht komen. Binnen energiegemeenschappen is dit wel eenvoudiger in regelgeving vast te leggen, in zover het met de voorliggende wetstekst al niet mogelijk is.

- **Congestie management**

De Energiewet (artikel 3.46 lid 5) introduceert nieuwe mogelijkheden voor systeembeheerders om met netcongestie om te gaan. Het gaat om de mogelijkheid om onderbreekbare transportcapaciteit aan te bieden en om gecontracteerde - maar ongebruikte transportcapaciteit - in te trekken. Er zitten diverse haken en ogen aan deze nieuwe instrumenten, maar belangrijker is dat er al een instrument is, namelijk congestie management. Als congestie management goed zou worden in gezet, is er geen behoefte aan nieuwe instrumenten.

In artikel 3.46 lid 3 wordt vermeld, dat een systeembeheerder het doen van een aanbod voor het verzorgen van transport kan uitstellen als er onvoldoende transportcapaciteit beschikbaar is. De huidige Netcode congestie management geeft hier al nadere invulling aan. Deze regels zijn van kracht sinds november 2022. TenneT maakt al sinds vele jaren structureel gebruik van congestie management.

De regionale netbeheerders, straks distributiesysteembeheerders geheten, maken echter nog zeer weinig gebruik van congestie management. Bovendien worden regelmatig partijen die om transportcapaciteit vragen in een wachtrij geplaatst zonder dat er congestie management-onderzoeken beschikbaar zijn die aangeven dat zo'n actie gerechtvaardigd is.

- **De totstandkoming van methoden en voorwaarden die door transmissie- en distributiesysteembeheerders gehanteerd moeten worden**

Systeembeheerders moeten bij de uitvoering van hun wettelijke taken voldoen aan bepaalde 'methoden en voorwaarden' die zijn goedgekeurd door ACM (artikel 3.118). Deze voorwaarden bevatten onder andere de rechten en plichten die systeembeheerders en netgebruikers ten opzichte van elkaar hebben. Wederzijdse rechten en plichten moeten in evenwicht zijn.

De systeembeheerders hebben ook het recht om wijzigingen voor te stellen voor deze methoden en voorwaarden. Bij de totstandkoming van zo'n voorstel moeten representatieve organisaties van netgebruikers, marktdeelnemers en balanceringsverantwoordelijken worden betrokken door de systeembeheerders. Vervolgens moet ACM een besluit nemen over dat voorstel. (Artikel 3.119).

Het is bijzonder dat alleen de systeembeheerders (zijnde monopolisten) het recht hebben om wijzigingsvoorstellen op te stellen én in te dienen. Dit alleenrecht vergroot het risico dat de regels onevenwichtig zijn, te weten relatief gunstig voor de systeembeheerders en ongunstig voor aangeslotenen, netgebruikers, marktdeelnemers en balanceringsverantwoordelijken. Om te borgen dat de marktregels evenwichtig zijn, is het van belang dat ook aangeslotenen, netgebruikers, marktdeelnemers en balanceringsverantwoordelijken het recht krijgen om wijzigingsvoorstellen op te stellen, en na discussie met systeembeheerders, wijzigingsvoorstellen, te kunnen indienen bij ACM, waarover ACM vervolgens een besluit moet nemen.

▪ **De rol van de systeembeheerders bij waterstof wordt onnodig opgerekt**

In Artikel 3.19 'Handelingen en activiteiten infrastructuurgroep of infrastructuurbedrijf' wordt voorgesteld om infrastructuurbedrijven van de transmissiesysteembeheerder voor gas toe te staan om waterstofgasopslagen en waterstofgasterminals aan te leggen, te onderhouden, te beheren en te exploiteren. Dit is voor de gewenste markt(werking) bij waterstof onwenselijk.